

ківськи, явив нам Шевченка, Франка, Лесю Українку, він повернув із забуття великого Антонича. А ще: Дмитро Павличко — редактор. Журнал «Всесвіт» під його редакторською орудою десять літ відкривав нам світові літературні обрії, водночас доводячи світові універсальні можливості української мови репрезентувати собою будь-яку іншу мову.

Для Павличкової творчої долі Маланюкова фраза «як в нації вождів нема, тоді вожді її — поети» має свій безпосередній підтекст. Він був Головою Комісії Верховної Ради України в закордонних справах, Головним радником Президента України Леоніда Кравчука, Послом України в Словацькій Республіці, Надзвичайним та Повноважним Послом у Республіці Польща. Це лише приблизний контур портрета Дмитра Васильовича Павличка. Адже його письменник продовжує творити.

Многії і благії літа Вам, невтомний Дмитре Васильовичу!

м. Львів

Володимир Панченко

ДВА КОЛЬОРИ ДМИТРА ПАВЛИЧКА¹

До творчості Дмитра Павличка добре пасує рідкісне слово «огром». І справді: починаючи від свого першого вірша 1944 року (прочитаного поетом на ювілейному вечорі) до найновіших творів, Павличко спорудив величезний поетичний Дім. У Державі української поезії він належить до тих, які вражають архітектурною вишуканістю і примхливою непередбачуваністю інтер'єру. Колись історія буде наводити в цьому Домі свій лад — і ніхто напевне не знає, яким він буде. Щось її не влаштує, здасться не вартим уваги, проте багато чого вона залишить як оздобу.

У різні часи творцям української літератури випадало керуватися не тільки натхненням, а й почуттям обов'язку, з якого вони те натхнення викрешували. Треба було працювати з потрійним навантаженням, аби уберегти свою літературу від тієї «неповноти», про яку писав Дмитро Чижевський, але не тільки він. Звідси — та особливість внутрішнього імперативу, яка була добре знайома, наприклад, Івану Франку з його культом самозреченої праці.

Франків дух супроводжує Павличка все життя. Йому дорогий універсалізм Івана Франка, несподіване поєднання в одній особі «народника»-трибуна — й естета, який краще за інших розуміє

¹ День. — 2009. — 2 жовт. — С. 18.

самоцінність краси досконалого слова, вишуканих поетичних форм. Він теж *semper tūo* — завжди учень. Учень, який не втомлюється бути жадібним до пізнання нового, до «переплавлювання» в горнілі свого таланту всього того, що здобув його розум і осягнула душа.

У нього є шедеври. Програма ювілейного вечора поета була вибудована з пісень на його слова, і «Два кольори», створені у творчій співпраці з композитором Олександром Білашем, співали всі, хто був у залі Київської опери.

Шедевром, безперечно, є й «Таємниця твого обличчя», збірка лірики, сповненої любовного шалу, вогню еротики, що нагадує природні стихії. Вийшла вона 1974 року, коли радянське суспільство, здавалося б, було застебнуте на всі гудзики. Павличкова любов була понад часом, вона належала небесам.

А перед тим, у постсталінські часи, мало чи не в списках ходили такі вірші Дмитра Павличка, як «Коли помер кривавий Торквемада...» і «Молитва». «... Здох тиран, але стоїть тюрма», — написав поет, нагадуючи, що мертве хапає за ноги живих. Поезія тоді говорила мовою алюзій, яку розуміли всі, в т. ч. й нащадки «Торквемади». Обидва ці вірші Павличко читав на своєму ювілейному вечорі. Значить, у його творчій біографії вони такі особливі.

Одна з найсильніших поетичних книг Дмитра Павличка — «Гранослов» (1968 р.). Услід за нею з'явилися «Сонети подільської осені» (1973), далі була вже згадана «Таємниця...» — схоже, що зоряним часом Павличка-поета було десятиріччя між 35—45-ма роками його життя. У 1960-ті він долучився і до українського «поетичного кіно»: за його сценаріями знято знакові фільми — «Сон» (із молодим Іваном Миколайчуком у ролі Тараса Шевченка) і «Захар Беркут».

Мабуть, у жодного з наших поетів ХХ ст. немає такого жанрового розмаїття, як у Павличка. Що тільки не підкоряв він українському слову — рубаї, притчі, терцини, сонети... Оригінальний і перекладний сонетарій — то велика частина поетичного Дому Дмитра Павличка; його, сказати б, бальний зал. Знаючи багатомов, поет узявся за створення авторської антології «Світовий сонет», — і таки здолав цю вершину! Є в нього й книги поем, — із цим жанром він також не розлучається протягом десятиліть.

Франків дух додавав снаги Павличку-перекладачеві. Не знаю, скільки б знадобилося томів, щоб увібрати тлумачний доробок 80-річного ювіляра. Мабуть, не менше п'яти, ще й великого обсягу. Найбільше Дмитро Васильович перекладав слов'ян, проте йому підкорився і Шекспір. До світової антології Шекспірового сонетарію з українських перекладів професор Марк Соколянський найбільше відібрав саме тих, які були виконані Павличком.

Не можна не згадати і його літературознавчий доробок. У 2006 р. побачили світ два томи статей і досліджень Д. Павличка;

в одному представлена українська література, в другому — світове письменство. І далеко не завжди це ювілейні промови й доповіді (хоча їх теж чимало). Є тут блискучі наукові студії, що їх не оминуть філологи, історики літератури. Пригадую, яким одкровенням було для українських читачів підготовлене Дмитром Павличком видання творів Богдана-Ігоря Антонича, якою яскравою його передмовою відкривався том геніального лемка. То було відкриття, схоже на оновлення ікони. Причому автор передмови і в літературознавчій студії залишився поетом. Леонід Новиченко колись сказав про його дослідницький стиль: одним ударом метафори Павличко може досягти того результату, для якого науковцю знадобилося б кілька логічних операцій...

За часів редакторства Дмитра Павличка (1971—1978 рр.) неабиякого авторитету набув журнал «Всесвіт» — це ще одна сторінка його творчої біографії. Втім, не тільки творчої: Павличко робив цікавий журнал і водночас піднімав планку національної культури як такої. Громадянський мотив у нього завжди був надзвичайно сильним, Може, навіть занадто сильним, коли йдеться про поезію. Я свідомо нічого не кажу зараз про Павличка-політика, оскільки політикою переповнена і його поезія. Особливо та, яка належить часам української незалежності. Майже всі його книжки останнього часу (наприклад, «Ностальгія», «Покаянні псалми», «Аутодафе», «Пам'ять», «Три строфи») містять величезну порцію поетичної публіцистики. Тут багато вогнених інвектив, адресованих імперським рефлексам Москви, покірлявим «хахлам», українським політикам, які вічно гризуться між собою. Павличко продовжує вірити, що словом можна вилікувати, можна відшмагай (із користю для того, кого шмагають) і можна затаврувати. Він схожий на великий радар, який пеленгує все. Він озивається і на війну в Чечні та Грузії, і на якийсь політичний «зигзаг» у Києві. Це ж хто ще може написати: «моє серце, як Тузла»? Часом він нагадує розчахнуте дерево — це тоді, коли намагається примирити непримирених. У реальному житті — колишніх лідерів Майдану, у поезії — Мазепу й Петрика, яких він звів на полі Полтавської битви, як борців за Україну, відчайдушно «змусивши» бунтівного Петрика прикрити власними грудами не менш бунтівного гетьмана Мазепу!

Перша збірка Павличка мала характерну, і, як виявилось, абсолютно принципову назву — «Любов і ненависть». Він і досі залишається поетом контрастів і сильних пристрастей. Поетика проклять у нього така ж важлива, як і поезія ніжності. Може, навіть важливіша. На жаль. Принаймні я з-поміж великої кількості Павличкових книг 1990—2000-х рр. найчастіше беру до рук його «Золоте яблуко» і «Наперсток» — любовну і філософську лірику.

Можливо, когось іншого надихає поетична публіцистика...

«Відходить ціла епоха», — сказала одразу після ювілейного вчора Дмитра Павличка поетеса із покоління «шістдесятників». Справді, Павличко — це ціла епоха в нашій літературі, й не тільки і ній. Епохи ж, як відомо, відходять, щоб залишитися.

Світлана Луцак

ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ СТРИЖЕНЬ «МОЙСЕЯ» МІКЕЛАНДЖЕЛО БУОНАРРОТІ ТА ІВАНА ФРАНКА В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ДМИТРА ПАВЛИЧКА¹

Поему «Мойсей» майже всі критики і літературознавці одно-стайно визначають як синтез творчості І. Франка. Так, М. Зеров називає її «спробою поета підвести підсумки, сказати своє остан-не слово, вкоронувати життєве мандрівництво» «ліквідацією Азазеля, Духа сумніву й зневіри» [Зеров 1990: 488]. А Микола Євшан зазначає: «Такий твір, як “Мойсей”, мусить бути підсум-ком цілого життя, сумою змагань, мрій, ідеалів», «в якому поет вповідає себе цілого»; «такі твори пишуть генії на вершинах творчості» — «як заповіт для всіх» [Євшан 1998: 437].

Гносеологічно-світоглядний синтез, засвідчений цим вершин-ним твором І. Франка, був, очевидно, 1) наслідком його багато-гранної діяльності (письменника, перекладача, учасника суспіль-но-політичного життя і т. д.); 2) творчою спробою вкоронувати спорадичні зусилля українських культурних діячів щодо плекання в своєму середовищі національно свідомого лідера, який би воло-дів здатністю вести народ у світові обшири; 3) художнім виражен-ням світомислення українця в перехідну епоху межі ХІХ—ХХ ст. (кризи позитивізму і реалістичного мистецтва). Доведення спра-ведливості щойно вказаних нами факторів, які зумовили рішучу актуалізацію концепту взаємодії в усіх сферах суспільного і куль-турного життя України на помезів'ї передостанніх століть, є голо-вною метою представленої статті. На художню трансформацію в поемі проблеми національно-культурного подвижництва Мой-сея/Франка звернув увагу свого часу Д. Павличко, спробувавши водночас відтворити в поетичному творі момент народження задуму поеми (перегляд письменником у Римі статуї Мікеланджело).

¹ Studia Methodologica / Тернопільський національний педагогічний універси-тет імені Володимира Гнатюка. — 2010. — Вип. 30. — С. 31–36. — Режим доступу: http://catalog.library.tnpu.edu.ua:8080/library/DocDescription?doc_id=471266